31998D0715

16.12.1998 *DZIENNIK URZĘDOWY WSPÓLNOT EUROPEJSKICH* L 340/33

DECYZJA KOMISJI

z dnia 30 listopada 1998 r.

wyjaśniająca załącznik A do rozporządzenia Rady (WE) nr 2223/96 w sprawie europejskiego systemu rachunków narodowych i regionalnych we Wspólnocie w odniesieniu do zasad pomiaru cen i wolumenów

(notyfikowana jako dokument nr C(1998) 3685)

(Tekst mający znaczenie dla EOG)

(98/715/WE)

KOMISJA WSPÓLNOT EUROPEJSKICH,

uwzględniając Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską,

uwzględniając rozporządzenie Rady (WE) nr 2223/96 z dnia 25 czerwca 1996 r. w sprawie europejskiego systemu rachunków narodowych i regionalnych we Wspólnocie [1], zmienione rozporządzeniem (WE) nr 448/98 [2], w szczególności jego art. 2 ust. 2,

a także mając na uwadze, co następuje:

(1) Należy poprawić porównywalność danych dotyczących zmian w realnym produkcie krajowym brutto (PKB) między Państwami Członkowskimi, mając na względzie zarówno zastosowanie art. 2 rozporządzenia Rady (WE) nr 1467/97 z dnia 7 lipca 1997 r. w sprawie przyspieszenia i wyjaśnienia procedury nadmiernego deficytu [3], jak i rezolucję Rady Europejskiej w sprawie Paktu o Stabilności i Wzroście (Amsterdam, dnia 17 czerwca 1997 r.) [4], a także w celu sprawowania wielostronnego nadzoru o bardziej ogólnym charakterze.

(2) Realizacja i nadzór nad unią gospodarczą i walutową wymaga porównywalnych, aktualnych i wiarygodnych informacji na temat struktury i rozwoju sytuacji gospodarczej każdego Państwa Członkowskiego.

(3) Komisja musi ogrywać rolę w zarządzaniu unią gospodarczą i walutową, w szczególności powiadamiać Radę o sytuacji budżetowej oraz o kwocie długu publicznego w Państwach Członkowskich.

(4) Rachunki gospodarcze w wielkościach realnych, tj. korygowane o zmiany cen, są podstawowym narzędziem do dokonania analizy sytuacji gospodarczej i budżetowej państwa, pod warunkiem że są dokonywane w oparciu o jedyne w swoim rodzaju zasady, które nie pozostawiają miejsca na różne interpretacje; w tym celu zalecenia dotyczące obliczania danych w cenach stałych w ramach rozporządzenia (WE) nr 2223/96 są pogłębione i wzmocnione.

(5) W celach związanych z polityką wspólnotową, w szczególności w celu nadzorowania paktu o stabilności i wzroście, Komisja musi posługiwać się agregatami rachunków narodowych według cen stałych.

(6) Aby ocenić jak poważna jest recesja gospodarcza, Państwa Członkowskie muszą w zasadzie traktować jako punkt odniesienia każdy spadek PKB w skali roku według cen stałych o co najmniej 0,75 %; przekroczenie wartości referencyjnej po wystąpieniu poważnej recesji gospodarczej zdarza się wyjątkowo tylko wówczas, gdy PKB według cen stałych spada rocznie o co najmniej 2 %.

(7) Wyniki na rachunkach prowadzonych według cen stałych wszystkich Państw Członkowskich zebrane zgodnie z przepisami wprowadzonymi niniejszą decyzją muszą być udostępniane użytkownikom przez Komisję w określonych terminach, w szczególności w odniesieniu do nadzoru konwergencji gospodarczej i pieniężnej.

(8) Przepisy wprowadzone niniejszą decyzją są pierwszym krokiem w kierunku wspólnych reguł rachunkowości dla rachunków Państw Członkowskich, według cen stałych zgodnie z wymogami wspólnotowymi, umożliwiając tym samym uzyskanie wyników, które są porównywalne między Państwami Członkowskimi i o zadowalającej jakości.

---

[1] Dz.U. L 310 z 30.11.1996, str. 1.
[2] Dz.U. L 58 z 27.2.1998, str. 1.
[3] Dz.U. L 209 z 2.8.1997, str. 6.
[4] Dz.U. L 236 z 2.8.1997, str. 1.

(9) Wyniki na rachunkach według cen stałych w celu spełnienia wymogów wspólnotowych muszą być przedmiotem opracowania statystycznego i tematem komunikatów przedkładanych Komisji w terminach przewidzianych w rozporządzeniu (WE) nr 2223/96 i rozporządzeniu Rady (WE) nr 3605/93 z dnia 22 listopada 1993 r. w sprawie stosowania Protokołu w sprawie procedury dla nadmiernego deficytu ([1]).

(10) Jednakże w świetle znaczenia wspomnianych rachunków oraz stopnia ich szczegółowości, a także sytuacji odnoszącej się do statystyk w Państwach Członkowskich, należy wyjątkowo i tymczasowo wyznaczyć Państwom Członkowskim dodatkowe terminy na wprowadzenie tych przepisów, ponieważ, z obiektywnego punktu widzenia, Państwa te nie będą w stanie przestrzegać zasad ustanowionych w niniejszej decyzji w momencie wykonania rozporządzenia (WE) nr 2223/96.

(11) Środki przewidziane w niniejszej decyzji są zgodne z opinią Komitetu ds. Programu Statystycznego Wspólnoty Europejskiej (SPC) ustanowionego decyzją Rady 89/382/EWG, Euratom ([2]) oraz Komitetu ds. Statystyki Walutowej, Finansowej i Bilansu Płatniczego (CMFB) ustanowionego decyzją 91/115/EWG ([3]),

PRZYJMUJE NINIEJSZĄ DECYZJĘ:

Artykuł 1

Cel

Celem niniejszej decyzji jest wyjaśnienie zasad pomiaru cen i wolumenów zawartych w rozdziale 10 załącznika A do rozporządzenia (WE) nr 2223/96, z uwagi na potrzebę dalszej harmonizacji pomiarów cen i wolumenów.

Wyjaśnienia podane w niniejszej decyzji stosuje się do danych przekazywanych Eurostatowi, począwszy od pierwszego przekazania danych zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 2223/96, co najmniej w odniesieniu do danych dotyczących roku 1995 i lat późniejszych.

Artykuł 2

Wyjaśnienia ogólnych zasad pomiaru cen i wolumenów

Wyjaśnienia ogólnych zasad, które stosuje się w pomiarze cen i wolumenów, zawartych w rozdziale 10 załącznika A do rozporządzenia (WE) nr 2223/96, w szczególności w odniesieniu do podstawowego poziomu agregacji, wybór formuły indeksu oraz wybór roku bazowego są ustanowione w części I załącznika I do niniejszej decyzji.

Artykuł 3

Klasyfikacja metod według produktu

W odniesieniu do niektórych rodzajów produktów klasyfikacja metod podzielonych na metody najbardziej właściwe, metody alternatywne, które mogą być wykorzystane, jeżeli nie da się zastosować metod najbardziej właściwych oraz metody, których nie będzie się stosować począwszy od chwili pierwszego przekazania danych Eurostatowi zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 2223/96, ustanowiona jest w częściach II i III załącznika I do niniejszej decyzji.

Artykuł 4

Program badań

W odniesieniu do produktów, dla których klasyfikacja metod określona w art. 3 nie jest zawarta w załączniku I do niniejszej decyzji, określona zostanie klasyfikacja uwzględniająca wyniki programu badań, który ma zostać zakończony do końca roku 2000, po przyjęciu decyzji przez SPC.

Artykuł 5

Okresy przejściowe

Okresy przejściowe związane ze stosowaniem zasad wyjaśnionych w art. 2 ustanowione są dla każdego Państwa Członkowskiego w załączniku II do niniejszej decyzji.

Państwa Członkowskie mogą ponadto prosić o przyznanie okresów przejściowych związanych ze stosowaniem metod określonych w art. 3; decyzja w tej sprawie zostaje podjęta najpóźniej przed końcem 1998 r.

Państwo Członkowskie, któremu wyznacza się okres przejściowy, a które w danym roku wykazuje spadek PKB według cen stałych, obliczony zgodnie z obowiązującymi metodami krajowymi, wspomaga Eurostat w możliwie najpełniejszym zakresie w ocenie skali oddziaływania wszelkich odchyleń od zasad zawartych w niniejszej decyzji.

Artykuł 6

Spis

Państwa Członkowskie przekazują Eurostatowi najpóźniej do końca 2002 r. pełny spis procedur i podstawowych statystyk stosowanych do pomiaru PKB według cen stałych oraz jego składników. Spis ten obejmuje co najmniej metody użyte dla rachunków końcowych.

([1]) Dz.U. L 332 z 31.12.1993, str. 7.
([2]) Dz.U. L 181 z 28.6.1989, str. 47.
([3]) Dz.U. L 59 z 6.3.1991, str. 19.

Artykuł 7

Skierowanie

Niniejsza decyzja skierowana jest do Państw Członkowskich.

Sporządzono w Brukseli, dnia 30 listopada 1998 r.

W imieniu Komisji
Yves-Thibault DE SILGUY
Członek Komisji

ZAŁĄCZNIK I

CZĘŚĆ I

OGÓLNE ZASADY POMIARU CEN I WOLUMENÓW

I.1. **Wprowadzenie**

Charakter szacunków w cenach stałych różni się od charakteru szacunków w cenach bieżących pod kilkoma podstawowymi względami. W uproszczeniu rachunki w cenach bieżących mogą być postrzegane jako agregacja w ramach księgowych transakcji, które miały miejsce i mogą być ewidencjonowane. Jednak rachunki w cenach stałych opisują sytuację gospodarczą w określonym roku w cenach obowiązujących w innym roku. W rzeczywistości transakcje bieżącego roku nie wyglądałyby tak samo, gdyby były rozliczane w cenach z tamtego roku.

Wartość transakcji składa się z elementu cenowego i elementu dotyczącego wolumenu. Element cenowy powinien w zasadzie obejmować zmiany wynikające jedynie ze zmian cen, natomiast wszelkie inne zmiany mają być zawarte w elemencie dotyczącym wolumenu (ESA 95, ppkt 10.01). Jednakże w przypadku wielu produktów nie jest jasne, w jaki sposób dokonać tego rozróżnienia w praktyce (ESA 95, ppkt 10.06). Dlatego należy przyjąć zespół zasad dotyczących pomiaru cen i wolumenów, a otrzymane przy jego pomocy wyniki powinny być zbliżone do teoretycznego idealnego rozkładu na cenę i wolumen, a także powinny być stosowane w porównywalny sposób we wszystkich Państwach Członkowskich.

W części I określone są ogólne zasady tego pomiaru, natomiast w częściach II i III bardziej szczegółowo omówione są procedury obliczeń odpowiednio w ujęciu od strony produkcji i wydatków.

Zasady ustanowione w niniejszej decyzji stosują się do danych rocznych. Oczywiście wiodącą zasadą powinno być to, że rachunki kwartalne mają być zgodne z rachunkami rocznymi, aby rachunki kwartalne mogły służyć jako jak najbardziej precyzyjna prognoza ostatecznych wyników. Szczególne zagadnienia związane z rachunkami kwartalnymi w cenach stałych omówione zostaną w mającym się ukazać podręczniku dotyczącym rachunków kwartalnych.

Rozdział 10 ESA 95 wskazuje na wyraźną preferencję podejścia do obliczania cen stałych polegającego na rachunkowości zintegrowanej (ESA 95, ppkt 10.04 i 10.08). W ujęciu rachunkowym strony produkcji i wydatków PKB wyrażonego w cenach stałych mogą być zrównoważone na szczegółowym poziomie produktu przy pomocy tabel podaży i wykorzystania. Stosując szczegółowe tabele podaży i wykorzystania można zapewnić zgodność wskaźników. Można też porównywać i kontrolować deflatory z różnych źródeł, na przykład zestawić osobno wskaźniki CPI i PPI. W systemie opartym na tabelach podaży i wykorzystania można połączyć najlepsze cechy obu stron (tj. ujęć od strony produkcji i wydatków) w odniesieniu zarówno do cen bieżących, jak i do cen stałych.

ESA 95 ppkt 10.12–10.23 określają, co ma obejmować składnik dotyczący ceny, a co składnik dotyczący wolumenu. Składnik dotyczący wolumenu powinien obejmować wpływ na zmiany jakości produktów. Oznacza to, że wskaźniki cen i wolumenu stosowane w obliczeniach danych w rachunkach narodowych powinny być korygowane o takie zmiany jakości.

Spójność sposobu korygowania różnych wskaźników o zmiany jakościowe powinna być ściśle monitorowana. Jeżeli istnieją duże różnice w różnych indeksach cen tego samego produktu, mogą one wynikać ze stosowania różnych procedur korekty związanej z jakością.

Wskaźniki wolumenu powinny być obliczane przynajmniej przy wystarczająco szczegółowym podziale, aby uwzględniały zmiany strukturalne. Na przykład liczba pasażerokilometrów w transporcie kolejowym powinna być dzielona dalej co najmniej na pasażerów pierwszej i drugiej klasy. Pozwoli to raczej na uwzględnienie wpływu zmian udziału biletów pierwszej i drugiej klasy w składnikach dotyczących wolumenu niż w składniku cenowym.

Przeliczanie na ceny stałe wartości z bieżącego roku przy pomocy odpowiedniego indeksu cen jest w zasadzie preferowane w stosunku do ekstrapolacji wartości z roku bazowego przy użyciu indeksu wolumenu lub ilości (ESA 95, ppkt 10.32), ponieważ można lepiej uwzględnić wpływ zmian jakości. Co więcej, indywidualne relacje cen zwykle mają mniejszą zmienność niż indywidualne relacje ilości, a więc wiążą się z mniejszym błędem próby w indeksach cen.

Jeśli wartości obliczane są przy zastosowaniu metody cenowo-ilościowej, informacje o cenach i ilościach mogą być wykorzystane w obliczeniach danych dotyczących cen stałych (ESA 95 ppkt 10.33). W takim przypadku należy dokonać wyraźnych korekt, uwzględniając zmiany jakościowe.

W pozostałej części I niniejszego załącznika omówiono te zasady ESA 95, które wymagają wyjaśnienia.

I.2. **Podstawowy poziom agregacji**

Pomiar cen i wolumenów powinien rozpocząć się od szczegółowego podziału produktów na różne kategorie transakcji. Dla każdego produktu wyodrębnionego dla każdej kategorii transakcji należy znaleźć indeks cen, za pomocą którego można przeliczyć na ceny stałe wartości w cenach bieżących lub wskaźnik wolumenu, za pomocą którego można dokonać ekstrapolacji wartości z roku bazowego. W idealnym przypadku każdy produkt należy wyodrębnić osobno, aby można było obliczyć czyste zmiany cen i wolumenów tego produktu.

W praktyce statystycznej konieczna jest jednak agregacja produktów, co oznacza, że zmiany cen i wolumenów różnych produktów muszą być ważone łącznie. Źródła statystyczne, z których wywodzą się indeksy cen i wolumenów, mogą wykorzystywać różną metodologię ważenia (tj. różne wzory lub różne lata bazowe). Jednakże w rachunkach narodowych należy stosować jedną, spójną metodologię ważenia wszystkich zmiennych (o czym będzie mowa w następnych rozdziałach). Jeżeli w rachunkach narodowych stosuje się indeksy, w których sposób ważenia jest inny niż sposób ważenia stosowany w rachunkach narodowych, to w domyśle zakłada się, że stosowane indeksy są indeksami podstawowymi, a zatem leżący u ich podstaw sposób ważenia jest nieistotny. Można wówczas na przykład założyć, że stały ważony indeks Laspeyresa jest taki sam jak indeks Paaschego lub ważony indeks Laspeyresa z poprzedniego roku. W sposób oczywisty domyślne założenie, że stosowane indeksy są indeksami podstawowymi jest najważniejsze, jeżeli stosuje się je na poziomie dużej szczegółowości.

Dlatego im bardziej zatem szczegółowy podział produktów, tym bardziej dokładnych wyników można się spodziewać. Na poziomie dużej szczegółowości można zakładać, że produkty są bardziej jednorodne i dają indeksy, które są bliższe indeksom podstawowym oraz bardziej szczegółowym systemom ważenia.

Dokładny poziom agregacji, na którym w rachunkach narodowych zakłada się, że stosowane indeksy są indeksami podstawowymi, nazywany jest do celów niniejszego tekstu podstawowym poziomem agregacji. Często jest on równy liczbie produktów wyodrębnionych w tabelach podaży i wykorzystania, które są stosowane do celów bilansowych.

Państwa Członkowskie powinny dołożyć starań, aby dokonać szczegółowego podziału produktów w celu dokonania przeliczeń na ceny stałe. Podstawowy poziom agregacji w odniesieniu do produkcji, jak i do wszystkich kategorii wykorzystania (pośredniego i końcowego) powinien być co najmniej tak szczegółowy jak poziom P60 ESA 95, który ma być stosowany przy przesyłaniu tabel podaży i wykorzystania do Eurostatu. W części II niniejszego załącznika (dotyczącej ujęcia od strony produkcji) określono dla niektórych kategorii produktów dodatkowe minimalne podziały, jakie należy stosować w kalkulacji deflatorów lub wskaźników wolumenu.

Zasada 1:

W pomiarze cen i wolumenów należy wykorzystywać szczegółowy poziom agregacji produktów. Ten poziom agregacji, określany mianem „podstawowego poziomu agregacji", jest co najmniej tak szczegółowy jak poziom P60 ESA 95, zarówno w odniesieniu do produkcji, jak i do wszystkich kategorii wykorzystania (pośredniego i końcowego).

W przypadku odstępstw przyznanych w rozporządzeniu w sprawie ESA 95 odnoszących się do dostarczania danych na poziomie P60, należy stosować najbardziej szczegółowe z dostępnych danych narodowych.

I.3. **Wybór formuły indeksu**

Po określeniu podstawowego poziomu agregacji indeksy cen i wolumenu dostępne na tym poziomie należy ważyć łącznie, aby otrzymać miary cen i wolumenu wszystkich wielkości bilansowych rachunków narodowych.

W tym celu należy najpierw wybrać formułę indeksu. ESA 95 ppkt 10.62–10.64 wyrażają preferencję dla indeksów cen i wolumenu Fishera, natomiast dopuszczalną alternatywą dla nich jest indeks wolumenu Laspeyresa i indeks cen Paaschego. W praktyce indeks Fishera ma kilka wad, na przykład większe wymagania dotyczące danych, nieaddytywność danych dotyczących wolumenu oraz trudniejsze wyjaśnienia dla użytkowników.

Dlatego w praktyce preferuje się wykorzystywanie indeksu wolumenu Laspeyresa i indeksu cen Paaschego dla agregacji miar cen i wolumenu uzyskanych na podstawowym poziomie agregacji.

Zasada 2:

Miary wolumenu dostępne na podstawowym poziomie agregacji są agregowane przy użyciu wzoru Laspeyresa w celu otrzymania miary wolumenu wszystkich sum ogólnych rachunków narodowych. Miary cen dostępne na podstawowym poziomie agregacji są agregowane przy użyciu wzoru Paaschego w celu otrzymania miary cen wszystkich sum ogólnych rachunków narodowych.

Należy jednak zauważyć, że ESA 95 dopuszcza też stosowanie indeksów Fishera. Co więcej, należy podkreślić, że zasada ta nie stosuje się do źródeł danych dotyczących cen i wolumenów wykorzystywanych w rachunkach narodowych: dane poniżej podstawowego poziomu agregacji nie muszą być obliczane według tej zasady.

I.4. **Wybór roku bazowego**

Indeks wolumenu Laspeyresa wykorzystuje wartości z określonego roku do ważenia zmian wolumenu składników agregatu. Teraz należy określić, z którego roku mają pochodzić te wagi.

W tym celu należy po pierwsze zdefiniować pojęcie „roku bazowego" i „roku referencyjnego".

Definicje:

— „rok bazowy" to rok, z którego wartości cen bieżących są stosowane w ważeniu miar cen i wolumenu uzyskiwanych na podstawowym poziomie agregacji,

— „rok referencyjny" to rok stosowany przy składaniu i prezentacji danych dotyczących cen stałych. W szeregu indeksów jest to rok, który przyjmuje wartość 100.

Rozważmy na przykład następujący szereg indeksów:

1990	1991	1992	1993	1994
100	105	108	112	120

Załóżmy, że indeksy te obliczono za pomocą danych ważonych z roku 1990. Wówczas rok 1990 jest rokiem bazowym. Jest także rokiem referencyjnym, ponieważ 1990 = 100. Rok referencyjny można łatwo zmienić np. na rok 1993 (by otrzymać 1993 = 100, dzielimy wszystko przez 112/100):

1990	1991	1992	1993	1994
100/1,12	105/1,12	108/1,12	112/1,12	120/1,12

Taka procedura nie zmienia roku bazowego, ponieważ zmiany z roku na rok są nadal obliczane przy użyciu danych ważonych z roku 1990.

Zamiast posługiwać się stałym rokiem bazowym, jak w powyższym przykładzie, można co roku posługiwać się wagami z poprzedniego roku. W ten sposób można by na przykład otrzymać następujący szereg zmian następujących z roku na rok:

1990	1991	1992	1993	1994
100	105	102	103	106

Dla każdego z tych indeksów: t–1 = 100, zatem rok referencyjny jest taki sam, jak rok bazowy, ale zmienia się co roku. Można łatwo wyrazić ten szereg przy użyciu jednego roku referencyjnego poprzez ponowne odniesienie. Otrzymamy w ten sposób:

1990	1991	1992	1993	1994
100	105	107,1	110,3	116,9

(107,1 = 105 × 102/100; 110,3 = 107,1 × 103/100 itd.).

Ważne jest to, że zmiana roku referencyjnego nie wpływa na indeksy z roku na rok. Jest to oczywiste w pojedynczym szeregu, takim jak w tym przykładzie, ale kiedy zmienna składa się z kilku kolejnych zmiennych, nie jest to już tak oczywiste. Aby zapewnić niezmienność wskaźnika wzrostu każdej zmiennej z roku na rok, kiedy zmienia się rok referencyjny, należy dla każdej zmiennej dokonać oddzielnie ponownego odniesienia, niezależnie od tego, czy jest to indeks podstawowy, suma częściowa, czy wartość całkowita, taka jak PKB. W rezultacie w danych związanych z ceną stałą ze stałego roku referencyjnego pojawią się rozbieżności między poszczególnymi elementami i ich sumami. Jest to dobrze znany problem nieaddytywności. Rozbieżności te nie powinny być w żaden sposób usuwane (ESA 95 ppkt 10.67), gdyż to ponownie zniekształciłoby wskaźniki wzrostu. Dalszych wyjaśnień dostarcza przykład podany na końcu niniejszego punktu.

Wybór roku bazowego i wybór roku referencyjnego to w zasadzie kwestie ze sobą niezwiązane. Do celów niniejszej decyzji Komisji, tj. do celów wyjaśnienia zasad obliczania pomiaru cen i wolumenu, istotny jest jedynie problem wyboru roku bazowego.

W sposób oczywisty w celu zapewnienia większej porównywalności pomiaru cen i wolumenu między państwami państwa powinny posługiwać się tym samym rokiem bazowym. Ponadto aby uzyskać jak najdokładniejsze wskaźniki wzrostu, należy posługiwać się najbliższym możliwym rokiem bazowym, ponieważ w takim przypadku zastosowane wagi będą najbardziej aktualne, a problemy związane ze znikaniem pewnych produktów i pojawianiem się nowych będą zminimalizowane. Wszystkie te aspekty sprawiają, że wagi uzyskuje się zawsze z roku poprzedniego.

Zasada 3:

Miary wolumenu uzyskane na podstawowym poziomie agregacji są agregowane za pomocą wag uzyskiwanych w roku poprzednim.

Jeśli Państwu Członkowskiemu przyznano okres przejściowy w odniesieniu do zasady 3, to w okresie przejściowym zmienia rok bazowy co pięć lat, począwszy od roku 1995.

Przykład: Ponowne odniesienie wielkości agregatowych i ich składników

Rozważmy dwa produkty A i B i ich wartość łączną. Załóżmy, że są one jednorodne, to znaczy, że możemy dla tych produktów określić indeksy cen i wolumenu, które nie są związane z podstawowym sposobem ważenia, tj. są to indeksy podstawowe.

Indeksy wolumenu i cen dla wartości łącznej A i B zależą jednak od tego, w jaki sposób waży się A i B. W poniższym systemie zmiany wolumenu dla wartości łącznej od T-1 do T są ważone przy użyciu wartości cen bieżących z roku T-1.

Ponieważ są to najbardziej aktualne wagi, te wskaźniki wzrostu można uważać za najdokładniejsze.

	1990 r. ceny bieżące	Zmiana wolumenu 90–91	1991 r. cena z 1990 r	Zmiana cen 90–91	1991 r. ceny bieżące	Zmiana wolumenu 91–92	1992 r. cena z 1991 r.	Zmiana cen 91–92	1992 r. ceny bieżące	Zmiana wolumenu 92–93	1993 r. ceny z 1992 r.	Zmiana cen 92–93	1993 r. ceny bieżące
A	100	105,0	105	110,0	115,5	102,0	117,8	108,0	127,2	103,0	131,1	105,0	137,6
B	300	110,0	330	95,0	313,5	90,0	282,2	105,0	296,3	95,0	281,4	102,0	287,1
Razem	400	108,8	435	98,6	429,0	93,2	400,0	105,9	423,5	97,4	412,5	103,0	424,7

Załóżmy teraz, że te dane muszą być wyrażone w stałym roku referencyjnym, powiedzmy 1990. Jedynym sposobem, aby to uczynić bez zniekształcenia wskaźników wzrostu wartości łącznej, jest ponowne odniesienie każdego szeregu osobno. W indeksie (1990 = 100) będzie to:

	1990	1991	1992	1993
A	100	105,0	107,1	110,3
B	100	110,0	99,0	94,1
Razem	100	108,8	101,4	98,8

gdzie 101,4 = 108,8 × 93,2/100, a 98,8 = 101,4 × 97,4/100.

W przypadku wolumenów dla roku referencyjnego 1990:

	1990	1991	1992	1993
A	100	105,0	107,1	110,3
B	300	330,0	297,0	282,2
Razem	400	435,0	405,6	395,0
A + B	400	435,0	404,1	392,5

Jak widać, suma A i B nie jest już równa pozycji wartości łącznej. Jest to znany problem nieaddytywności. Mimo tego „poprawny" wolumen dla roku 1993 to 395, a nie 392,5, gdyż jest to jedyna liczba zgodna z wcześniej obliczonymi wskaźnikami wzrostu dla wartości łącznej.

Ponadto w ten sposób wskaźniki wzrostu z roku na rok nie zmienią się wraz ze zmianą roku referencyjnego. Rozbieżności między A, B i ich wartością łączną nie należy usuwać, ale wyjaśnić użytkownikom. Rozbieżności te nie mogą być interpretowane jako wskaźnik wiarygodności wyników.

CZĘŚĆ II

POMIAR CEN I WOLUMENÓW WEDŁUG UJĘCIA OD STRONY PRODUKCJI

II.1. **Klasyfikacja metod**

W dalszej części niniejszego załącznika stosuje się następujące metody klasyfikacji:

Metody A:	metody najbardziej właściwe
Metody B:	metody, które mogą być stosowane, w przypadku gdy nie można zastosować metody A
Metody C:	metody, które nie powinny być stosowane.

II.2. **Produkcja rynkowa i produkcja na ostateczne wykorzystanie na własne cele**

W tej sekcji rozważane są obliczenia dotyczące produkcji rynkowej i produkcji na ostateczne wykorzystanie na własne cele. Podano tu przede wszystkim niektóre zasady dotyczące różnych metod obliczania wartości dodanej w cenach stałych. Zasady te stanowią ogólne kryteria klasyfikacji metod obliczeń w kategoriach A, B i C. Zasady te muszą być jednak najpierw wykorzystane w odniesieniu do poszczególnych produktów, w stosunku do wszystkich rodzajów produkcji rynkowej, w celu sformułowania konkretnych wytycznych co do metod, jakie należy stosować w każdym przypadku.

W przypadku wyboru między metodami dwuwskaźnikowymi i jednowskaźnikowymi można podać następującą klasyfikację:

Metoda A: ESA 95 określa wyraźnie (ppkt 10.28), że przeliczanie na ceny stałe przy użyciu dwóch wskaźników jest teoretycznie poprawną metodą, ponieważ wartość dodana w cenie bieżącej jest też obliczana jako różnica między wielkością produkcji i zużyciem pośrednim. Ten argument odnosi się w istocie do wszystkich metod o dwóch wskaźnikach (np. ekstrapolacji wielkości produkcji za pomocą wskaźnika wolumenu i przeliczania na ceny stałe zużycia pośredniego). Jest kilka powodów, dla których preferuje się metody dwuwskaźnikowe:

— stosowane wskaźniki są wskaźnikami produkcji lub nakładów. W metodach jednowskaźnikowych wskaźniki takie są odnoszone bezpośrednio do wartości dodanej, co jest mniej stosowne,

— metody dwuwskaźnikowe zapewniają niezależną ocenę zmian produktywności.

Metoda B: W praktyce konieczne może być stosowanie metod jednowskaźnikowych, na przykład z powodu niewystarczających danych dotyczących zużycia pośredniego lub z powodu niewystarczającej wiarygodności danych.

W przypadku odpowiedniości wskaźników stosowanych w przeliczaniu na ceny stałe wartości z roku bieżącego lub w ekstrapolacji wartości z roku bazowego można stosować następujące kryteria:

— stopień, w jakim wskaźnik obejmuje produkty objęte daną pozycją produktu. Na przykład, czy wskaźnik ten obejmuje wszystkie produkty objęte danym kodem, czy tylko niektóre, np. tylko produkty sprzedawane gospodarstwom domowym,

— podstawa kalkulacji wskaźnika. W przypadku produkcji rynkowej powinny to być ceny bazowe, a nie na przykład ceny nabywcy lub koszty nakładów,

— wskaźnik powinien uwzględniać zmiany jakości, rejestrując je w ramach szacunków wolumenu,

— spójność pojęciowa definicji wskaźnika i rachunków narodowych.

Kryteria te prowadzą do następujących wniosków ogólnych dotyczących odpowiedniości wskaźników, ale, jak już wspomniano powyżej, te wnioski ogólne należy następnie odnieść do poszczególnych produktów, dla wszystkich rodzajów produkcji rynkowej, w celu sformułowania konkretnych wytycznych dotyczących metod, jakich należy użyć w każdym przypadku. Poniżej podane kryteria rozróżnienia metod A, B i C są kryteriami absolutnymi, tj. nie zależą od dostępności danych. W praktyce może być tak, że metody A nie są osiągalne i rozwiązania należy szukać w metodach B.

Metoda A: W zasadzie, w ujęciu od strony produkcji, używanie właściwych indeksów cen produkcji zazwyczaj nazywanych indeksami cen producenta (PPI) będzie metodą A. Dla każdego produktu przeliczenia na ceny stałe należy dokonać oddzielnie za pomocą właściwego PPI. Właściwy PPI spełnia następujące kryteria:

— jest indeksem (krajowej lub eksportowej) ceny (cen) dokładnie tego produktu (grupy produktów),

— uwzględnia zmiany jakości produktu (produktów),

— jest obliczany w cenach bazowych,

— jego podstawowe pojęcia są zgodne z pojęciami rachunków narodowych.

Za metodę A może też być uważana każda metoda, która jest dokładnym odpowiednikiem metody polegającej na wykorzystaniu PPI.

Metoda B: Jeżeli właściwy PPI nie jest dostępny, istnieje kilka alternatywnych typów wskaźników. Metody B można zwykle scharakteryzować następująco:

— mniej właściwy PPI, np. indeks bez korekty dotyczącej jakości albo obejmujący mniej lub więcej produktów niż dana pozycja produktu,

— indeks cen towarów konsumpcyjnych (CPI). Podlega on tym samym trzem kryteriom, co PPI (CPI zwykle musi być korygowany o podatki, subsydia i marże, w celu uzyskania kalkulacji w cenach bazowych), a ponadto należy stosować właściwe wagi, zaś pojęcia powinny odpowiadać krajowym pojęciom rachunkowości,

— wskaźniki wielkości produkcji. Wskaźniki wolumenu również powinny uwzględniać zmiany jakości. Częściowo można to osiągnąć przy zastosowaniu wskaźników wolumenu w sposób wystarczająco szczegółowy, aby uwzględnić zmiany strukturalne.

Wskaźniki takie w zasadzie nie spełniają wszystkich czterech kryteriów określonych powyżej.

Metoda C: Stosowanie niektórych innych możliwych wskaźników, jak podano poniżej, jest zazwyczaj metodą C:

— metody nakładów (w przypadku produkcji rynkowej),

— wskaźniki wtórne, tj. wskaźniki pośrednio związane z produkcją,

— PPI, CPI lub wskaźniki wolumenu, które w ogóle nie odpowiadają danemu produktowi (produktom) np. ogólny CPI.

Wskaźniki takie w zasadzie w jeszcze mniejszym stopniu spełniają wspomniane cztery kryteria niż metody B.

Kryteria te zostaną teraz zastosowane do produktów w ramach każdej pozycji w klasyfikacji produktów według działalności (CPA). Produkcja rynkowa i produkcja na ostateczne wykorzystanie na własne cele zostanie rozpatrzona łącznie. ESA 95 ppkt 3.49 stwierdza, że „produkcja globalna na ostateczne wykorzystanie na własne cele powinna być wyceniana w cenach bazowych podobnych produktów sprzedawanych na rynku". Zasady przeliczania na ceny stałe produkcji na ostateczne wykorzystanie na własne cele są zatem takie same, jak w przypadku produkcji rynkowej.

Dla każdego rodzaju produktu trzeba określić metody A, B i C. Jeśli dla danego rodzaju produktu zastosowanie właściwych PPI nie stanowi szczególnego problemu (tj. możliwe jest zastosowanie metody A), nie omówiono kwestii spełniania tych kryteriów przez inne wskaźniki. W przypadku wielu rodzajów produktów nie jest jeszcze możliwe określenie metod A, B i C. To zagadnienie zostanie ujęte w programie badań. Program badań może też skupić się na dalszej poprawie klasyfikacji tych produktów, których wstępną klasyfikację podano poniżej.

Tekst ten rozważa głównie obliczanie „produkcji" w cenach stałych. W przypadku metod dwuwskaźnikowych konieczne jest ponadto przeliczenie na ceny stałe „zużycia pośredniego". Preferowaną metodą przeliczania na ceny stałe zużycia pośredniego jest metoda poszczególnego produktu, wykorzystująca zebrane wśród nabywców dane rzeczywiste dotyczące cen dóbr wykorzystywanych w zużyciu pośrednim. Jednak w praktyce często dane takie są niedostępne, dlatego zużycie pośrednie produktów krajowych może być przeliczane na ceny stałe tą samą metodą, co opisana poniżej metoda dla wielkości produkcji tego wyrobu, z uwzględnieniem różnic w wyceny (zużycie pośrednie wyceniane jest w cenach nabywcy). Szczególną uwagę należy zwrócić na przeliczanie na ceny stałe zużycia pośredniego produktów przywożonych. Ponadto należy uwzględnić różnice cen dla różnych użytkowników. Przykładem dużych różnic cen w zależności od użytkownika jest energia elektryczna.

Mówiąc o obliczaniu zużycia pośredniego w cenach stałych, trzeba zwrócić uwagę na ważny czynnik jakim jest sposób, w jaki można złagodzić wpływ niewiarygodnych obliczeń wielkości produkcji w cenach stałych (np. dla danego rodzaju usług w zakresie działalności gospodarczej) na poziomie całkowitego PKB w cenach stałych. W ramach ujęcia od strony produkcji wpływ deflatorów niewiarygodnych lub deflatorów domniemanych w przypadku niektórych produktów w obliczaniach całkowitego PKB w cenach stałych jest minimalny, jeśli:

— rachunki w cenach stałych są zestawiane w ramach podaży i wykorzystania,

— w rachunkach stosowane są metody dwuwskaźnikowe,

— wszelkie niewiarygodne deflatory produkcji są również stosowane w przeliczeniu zużycia pośredniego na ceny stałe.

Zastosowanie tabel wartości wytworzonej i zużycia w integracji obliczeń, wraz z przeliczeniem na ceny stałe przy użyciu dwóch wskaźników, odgrywa zatem ważną rolę w minimalizowaniu niedokładności na poziomie całkowitego PKB w cenach stałych.

CPA A: *Produkty rolnictwa, łowiectwa i leśnictwa*

CPA B: *Ryby*

Najnowsze kalkulacje cen tych produktów opierają się na informacjach dotyczących cen i ilości. Informacje te zatem mogą i powinny być też stosowane w obliczeniach wielkości produkcji w cenach stałych. Informacje dotyczące ilości powinny być korygowane, w miarę potrzeby, o zmiany jakości. W pewnych przypadkach zestawiane są również rzeczywiste PPI. Wszystkie te metody to metody A.

CPA C: *Produkty górnictwa i kopalnictwa*

CPA D: *Produkty przetwórstwa przemysłowego*

CPA E: *Energia elektryczna, gaz, para wodna i gorąca woda*

Państwa Członkowskie już przesyłają do Eurostatu wiele PPI dotyczących tych trzech grup produktów. Jeśli powyższe kryteria są spełnione, stosowanie tych PPI jest metodą A w odniesieniu do tych produktów. Te dane powinny być stosowane w obliczeniach w cenach stałych.

Pomiar cen i wolumenu pewnych produktów wiąże się z kilkoma ważnymi problemami. Dotyczą one szczególnie:

— komputerów i pozostałych urządzeń do przetwarzania informacji

— dużego sprzętu, takiego jak statki powietrzne i statki.

W przypadku tych produktów pomiar cen jest zwykle bardzo trudny, a przecież mają one dość duże znaczenie dla gospodarki. W programie badań musi być ujęte usprawnienie procedur stosowanych w przypadku tych produktów.

CPA F: *Roboty budowlane*

W przypadku budownictwa pomiar cen i wolumenu jest często skomplikowany, na przykład z powodu jednorazowego charakteru wielu produktów. Problemy metodologiczne w obliczaniu wielkości produkcji budowlanej w cenach stałych muszą być ujęte w programie badań.

CPA G: *Usługi w zakresie handlu hurtowego i detalicznego; usługi naprawy pojazdów mechanicznych lub motocykli oraz artykułów do użytku osobistego i domowego*

50: Usługi w zakresie handlu, obsługi i naprawy pojazdów mechanicznych i motocykli; usługi w zakresie sprzedaży detalicznej paliw do pojazdów samochodowych

Ta grupa składa się z dwóch rodzajów produktów:

— wielkości produkcji usługowej związanej z obsługą i naprawą pojazdów mechanicznych i motocykli

— wielkości marż handlowych w sprzedaży pojazdów mechanicznych, motocykli i paliw do pojazdów samochodowych.

W przypadku pierwszego rodzaju produktów PPI mogą być dostępne i wtedy stanowią metodę A. Jeśli natomiast nie są dostępne, można dokonać przeliczenia na ceny stałe za pomocą CPI (skorygowanych o podatki lub subsydia), co stanowi metodę B, jako że nie zawsze obejmuje ona w sposób wystarczający koszty prowadzenia działalności gospodarczej.

W przeliczaniu marż handlowych na ceny stałe należy przyjąć takie same procedury, jak procedury opisane poniżej w odniesieniu do handlu hurtowego.

51: Usługi w zakresie handlu hurtowego i komisowego, z wyjątkiem pojazdów mechanicznych i motocykli

Na wielkość produkcji w tej grupie składają się głównie marże handlu hurtowego. W przypadku marż obowiązują następujące zasady:

Metoda A: Metoda A w przypadku marż to metoda, która uwzględnia zmiany jakości usług handlowych. Można to osiągnąć, przeliczając na ceny stałe oddzielnie sprzedaż i zakupy handlowców (uwzględniając zmiany stanu zapasów). W tym celu potrzebne są wskaźniki cen o bardzo wysokiej jakości.

Metoda B: Metoda B może być stosowana przy założeniu, że wielkość marż związana jest z wielkością obrotów. Zakłada się, że przy stałych cenach wskaźniki marż są stałe.

Najprościej jest dokonać ekstrapolacji całkowitej wielkości marż za pomocą indeksu wolumenu obrotów. Indeks wielkości obrotów otrzymuje się, dokonując przeliczenia na ceny stałe indeksu cen obrotu.

Usprawnieniem tej prostej metody może być dodanie elementu dotyczącego produktów, najlepiej poprzez obliczenie marż handlowych w cenach stałych w ramach szczegółowych tabel podaży i wykorzystania. Wówczas wskaźnik marży dla konkretnej transakcji obliczony w danym roku bazowym może być zastosowany do wolumenu tej transakcji w roku bieżącym. W ten sposób wolumen marży rośnie wraz z wolumenem strumienia towarów.

Innym sposobem na usprawnienie tej procedury jest uwzględnienie zmian w kanałach handlu (np. przejście od osiedlowych sklepów do dużych hipermarketów). Obejmowałoby to niektóre zmiany jakości usług handlowych w składniku dotyczącym wolumenu.

Takie metody powinny być uważane za metody B, gdyż nie mogą uwzględnić zmiany jakości usług handlowych.

Metoda C: Każda inna metoda, np. przeliczanie wielkości marż na ceny stałe bezpośrednio za pomocą indeksu cen obrotów.

52: Usługi w zakresie handlu detalicznego, z wyjątkiem pojazdów mechanicznych i motocykli; usługi naprawy artykułów do użytku osobistego i domowego

W przypadku wielkości marż w handlu detalicznym należy przyjąć te same założenia, co omówione powyżej założenia dotyczące handlu hurtowego. Zaletą jest to, że istnieje dobra miara indeksu cen obrotu detalicznego: CPI. Aby otrzymać indeks wielkości obrotu detalicznego dla danego towaru, można stosować w przeliczaniu na ceny stałe odpowiadający mu składnik CPI.

W przypadku wielkości napraw artykułów do użytku osobistego i domowego można stosować CPI. Ponieważ w tych usługach koszty prowadzenia działalności gospodarczej są niskie, CPI jest odpowiedni i może być uważany za metodę A. Należy jednak stosować różne pozycje CPI, ponieważ zawarte są tu różne produkty. Konieczne jest zatem przeliczenie na ceny stałe na poziomie szczegółowym, aby można było stosować różne szczegółowe pozycje CPI.

CPA H: *Usługi hoteli i restauracji*

Metodą A w przypadku hoteli i restauracji jest przeliczanie na ceny stałe przy użyciu właściwego PPI. Jeżeli taki PPI nie istnieje, można stosować CPI jako przybliżenie. Wówczas jest to metoda B, ponieważ nie są w niej uwzględniane koszty prowadzenia działalności gospodarczej.

CPA I: *Usługi transportowe, magazynowe oraz łączność*

60, 61 i 62: Transport lądowy, wodny i lotniczy

W przypadku transportu pasażerskiego i towarowego przeliczania na ceny stałe należy dokonywać oddzielnie.

W przypadku „transportu pasażerskiego" metodą A jest zastosowanie odpowiednich PPI. Jeśli nie są one dostępne, stosuje się następujące metody B:

— przeliczenie na ceny stałe za pomocą CPI, pod warunkiem że uwzględnia w sposób wystarczający zmiany jakości,

— ekstrapolacja za pomocą wskaźnika liczby pasażerokilometrów, pod warunkiem że wskaźnik ten jest dostępny dla wystarczającej liczby kategorii transportu. Należy przynajmniej dokonać rozróżnienia między różnych klasami (np. pierwsza i druga klasa w transporcie kolejowym, klasa biznesowa i klasa turystyczna w transporcie lotniczym itd.).

Metody te muszą być stosowane indywidualnie przynajmniej w przypadku następujących typów transportu (pasażerskiego), o ile są one istotne w Państwach Członkowskich:

— transport kolejowy

— pozostały transport lądowy

— transport wodny

— transport lotniczy.

Jeśli nie dokona się takiego podziału, wówczas są to metody C. Wszystkie inne metody (np. stosowanie liczby pasażerów jako wskaźnika wolumenu) są również metodami C.

W przypadku „transportu towarowego" metodą A jest także stosowanie odpowiednich PPI. Jeżeli nie są one dostępne, stosuje się następującą metodę B:

— można założyć, że wolumen usług transportowych wiąże się z wolumenem transportowanych towarów. Wówczas odpowiedni jest wskaźnik taki jak liczba tonokilometrów, choć oczywiście nie można tu uwzględnić zmian jakości usług transportowych. Im więcej szczegółów dotyczących liczby tonokilometrów w różnych rodzajach transportu, tym lepszy jest wynik.

Ta metoda musi być stosowana indywidualnie przynajmniej w przypadku następujących typów transportu (towarowego), o ile są one istotne w Państwach Członkowskich:

— transport kolejowy

— pozostały transport lądowy

— transport rurociągami

— transport morski i przybrzeżny

— śródlądowy transport wodny

— transport lotniczy.

Jeśli nie dokona się takiego podziału, są to wówczas metody C. Wszystkie inne metody (np. stosowanie wskaźnika takiego jak liczba przewiezionych ton) są również metodami C.

Zarówno w przypadku transportu pasażerskiego, jak i towarowego, poprawne przeliczanie na ceny stałe wymaga, aby dane w cenach bieżących w powyższym podziale były traktowane jako waga. Jeśli ten element nie jest dostępny w cenach bieżących, do ważenia wskaźników dla każdego wyodrębnionego rodzaju transportu mogą być stosowane inne wagi. Te inne wagi powinny w jak największym stopniu być zbliżone do wartości bieżących.

63: Usługi pomocnicze i wspomagające transport; usługi agencji turystycznych

Ta grupa obejmuje szeroki zakres usług, dlatego nie jest możliwe określenie konkretnej metody ani wskaźnika. Należy zatem odnieść się do ogólnej klasyfikacji metod i wskaźników.

W przypadku agencji turystycznych konkretne zalecenia formułuje ESA 95 (patrz ppkt 10.39).

64: Usługi pocztowe i telekomunikacyjne

Kalkulacja usług pocztowych i telekomunikacyjnych w cenach stałych jest złożona ze względu na coraz większą liczbę różnych typów świadczonych usług i stosowanych taryf. Z tego powodu opracowanie konkretnych wytycznych dotyczących praktyk stosowanych w przypadku tych produktów będzie stanowić część programu badań.

CPA J: *Usługi pośrednictwa finansowego*

W przypadku produktów takich, jak usługi pośrednictwa finansowego mierzone pośrednio (FISIM), marże handlowe i ubezpieczenie dla dewiz i papierów wartościowych, produkcja w cenach bieżących jest określana jako różnica między różnymi transakcjami. Należy określić ujednoliconą definicję i miarę produkcji w cenach stałych.

Uwzględnienie zmiany jakości w finansach i ubezpieczeniach to inne zagadnienie, wymagające dalszego rozważenia, podobnie jak porównywalność szacunków w przypadku usług finansowych, za które pobiera się określone ceny.

Opracowanie konkretnych wytycznych dotyczących praktyk stosowanych w przypadku tych produktów będzie stanowić część programu badań.

CPA K: *Usługi związane z nieruchomościami, najmem i prowadzeniem działalności gospodarczej*

Usługi mieszkaniowe

Przy kalkulacji wielkości usług mieszkaniowych w cenach bieżących do roku 1998 lub 1999 wszystkie Państwa Członkowskie wprowadzą tak zwaną metodę warstwowania do mierzenia produkcji do celów obliczania PNB ([1]).

([1]) Decyzja Komisji 95/309/WE, Euratom (Dz.U. L 186 z 5.8.1995, str. 59) i decyzja Komisji 97/619/WE, Euratom (Dz.U. L 252 z 16.9.1997, str. 33).

Metoda ta polega zasadniczo na tym, że produkcję w cenach bieżących oblicza się w sposób obiektywny za pomocą danych dotyczących ilości i jakości mieszkań oraz cen płaconych za ich użytkowanie. Z definicji więc do dokonywania przeliczeń na ceny stałe potrzebna jest informacja o cenie produktu. Te same informacje o cenie, jakości i ilości powinny być wykorzystywane do obliczeń w cenach stałych. Zastosowanie wskazanej powyżej metody można opisać jako metodę A. Daje ona możliwość uwzględnienia zmian jakościowych w świadczonych usługach mieszkaniowych.

Pozostałe usługi związane z nieruchomościami, najmem i prowadzeniem działalności gospodarczej

W przypadku tych usług może być trudno zebrać dane dotyczące ceny producenta na przykład z powodu jednorazowego charakteru niektórych produktów. Dlatego można tu wykorzystać różne inne miary zmian cen lub wolumenu, często pośrednie lub wtórne.

Należy dokonać oceny odpowiedniości tych pośrednich miar w przypadku każdej usługi w ramach tej pozycji. Opracowanie konkretnych wytycznych dotyczących praktyk stosowanych w przypadku tych produktów będzie stanowić część programu badań. Szczególną uwagę w programie badań należy zwrócić na przeliczanie na ceny stałe wielkości produkcji oprogramowania, które również zalicza się do tej grupy produktów.

CPA M: *Usługi w zakresie edukacji*

CPA N: *Usługi w zakresie ochrony zdrowia i opieki społecznej*

W niektórych Państwach Członkowskich główne elementy usług zdrowotnych i edukacyjnych uznaje się za produkcję rynkową, natomiast w innych za produkcję nierynkową. Metody stosowane w pomiarze produkcji w cenach stałych powinny uwzględniać potrzebę uzyskania porównywalnych danych statystycznych w obu grupach krajów.

Statystyka cen dla przeliczania na ceny stałe produkcji rynkowej powinna odzwierciedlać całkowitą cenę produktu, a nie tylko wkład konsumenta w cenę całkowitą lub zwykłą cenę taryfową. Statystyka cen powinna też uwzględniać zmiany jakości produktów związanych z ochroną zdrowia i edukacją.

Opracowanie konkretnych wytycznych dotyczących praktyk stosowanych w przypadku tych produktów za pomocą statystyki cen lub innych metod będzie stanowić część programu badań. Program ten obejmuje zarówno produkcję rynkową tych usług, jak i ich produkcję nierynkową, opisaną poniżej.

CPA O: *Pozostałe usługi komunalne, społeczne i indywidualne*

W przypadku tych usług dane o cenie producenta są często niedostępne i powszechnie stosuje się zamiast nich wskaźniki alternatywne. Podobnie jak w przypadku ochrony zdrowia i edukacji, występuje tu zarówno produkcja rynkowa, jak i nierynkowa, w odniesieniu do niektórych rodzajów działalności objętych tą pozycją i dlatego metody statystyczne muszą uwzględnić ten fakt.

Opracowanie konkretnych wytycznych dotyczących praktyk stosowanych w przypadku tych produktów będzie stanowić część programu badań.

CPA P: *Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników*

Ta produkcja, która jest produkcją na ostateczne wykorzystanie na własne cele, wyceniania jest umownie jako wynagrodzenie pracowników obejmujące wszelkie dochody w naturze.

Zwykłe metody szacowania w cenach stałych wykorzystują dane CPI lub płace dla przeliczania na ceny stałe lub stosują ekstrapolację wolumenu (liczba pracowników jako ekstrapolator). W zasadzie stosowane deflatory (CPI lub płace) powinny być zweryfikowane, by zapewnić, że należycie uwzględniają dochód w naturze.

Metody te nie uwzględniają zmian produktywności, ale to pominięcie wywiera tylko niewielki wpływ na PKB. Są to metody B, chyba że uwzględniają zmiany produktywności (wówczas są to metody A).

Podatki i subsydia do produktów i przywozu oraz VAT

ESA 95 ppkt 10.47–10.52 określają wystarczająco szczegółowo zasady, jakie mają być stosowane w szacowaniu podatków i subsydiów do produkcji i przywozu oraz podatku VAT w cenach stałych. Zasady te są metodami A.

II.3. **Produkcja nierynkowa**

Jak zauważono wcześniej, statystyczne metody pomiaru wielkości produkcji w cenach stałych muszą dawać porównywalne dane statystyczne zarówno w przypadku produkcji rynkowej, jak i nierynkowej, w szczególności w przypadku usług takich, jak usługi edukacyjne i związane z ochroną zdrowia.

W przypadku usług nierynkowych wielkość produkcji w cenach stałych można szacować za pomocą albo wskaźników wolumenu produkcji albo metod nakładów (na przykład przeliczanie na ceny stałe nakładu pracy i innych nakładów lub ekstrapolacja wolumenu nakładu pracy dla roku bazowego). Można też wykorzystać inne istniejące dane dotyczące cen.

Rozróżnienie metod A, B i C w usługach nierynkowych zostanie określone w programie badań.

II.3.1. *CPA M: Edukacja*

Produkcja nierynkowa związana z edukacją w cenach stałych może być obliczana za pomocą wskaźników wielkości produkcji lub metod nakładów.

Opracowanie konkretnych wytycznych dotyczących metod szacowania produkcji związanej z usługami edukacyjnymi (za pomocą wskaźników wielkości produkcji — metody nakładów lub dla produkcji rynkowej — danych dotyczących cen) będzie stanowić część programu badań. W programie tym ujęta będzie też kwestia uwzględniania zmian jakości.

II.3.2. *CPA N (część): Ochrona zdrowia*

Produkcja nierynkowa związana z usługami w zakresie ochrony zdrowia wyrażona w cenach stałych może być też obliczana za pomocą wskaźników wielkości produkcji lub metod nakładów.

Opracowanie konkretnych wytycznych dotyczących metod szacowania produkcji związanej z usługami w zakresie ochrony zdrowia (za pomocą wskaźników wielkości produkcji — metody nakładów lub dla produkcji rynkowej — danych dotyczących cen) będzie stanowić część programu badań. W programie tym ujęta będzie też kwestia uwzględniania zmian jakości, która jest szczególnie ważna w przypadku usług związanych z ochroną zdrowia.

II.3.3. *Pozostała produkcja nierynkowa*

Pozostała produkcja nierynkowa może przyjmować wiele form. Niektóre usługi są świadczone na zasadzie indywidualnej (np. ubezpieczenie społeczne), inne na zasadzie zbiorowej (np. obrona). Jeszcze inne mogą zawierać elementy zarówno indywidualne, jak i zbiorowe (np. działalność policji — w ESA 95 umownie klasyfikowana jako usługi ogólnospołeczne).

Wskaźników wielkości produkcji można używać również do obliczania wielkości usług świadczonych na zasadzie indywidualnej i, być może, niektórych usług świadczonych na zasadzie zbiorowej. Metody nakładów mogą być stosowane w przypadku wszystkich tych usług. Do zapewnienia porównywalności wyników wymagany jest określony stopień harmonizacji sposobu stosowania obu metod.

Opracowanie konkretnych wytycznych dotyczących metod, jakie mają być stosowane w przypadku tych produktów (za pomocą wskaźników wielkości produkcji czy metod nakładów), będzie stanowić część programu badań.

CZĘŚĆ III

POMIAR CEN I WOLUMENÓW W UJĘCIU OD STRONY WYDATKÓW

Po stronie wydatków PKB w cenach stałych jest sumą spożycia ostatecznego, inwestycji brutto i wywozu netto.

W przypadku „stosowności wskaźników" do wykorzystania albo dla wyrażenia wartości roku bieżącego w cenach stałych lub ekstrapolacji wartości roku bazowego po stronie wydatków można stosować następujące kryteria:

— stopień, w jakim wskaźnik obejmuje produkty objęte daną pozycją produktu. Na przykład, czy wskaźnik ten obejmuje wszystkie produkty objęte daną pozycją, czy też tylko niektóre z nich

— podstawę wyceny wskaźnika. W przypadku spożycia i inwestycji brutto powinny to być ceny nabywcy, a nie na przykład ceny producenta

— wskaźnik powinien uwzględniać zmiany jakości, odnotowując je w ramach szacowania wolumenu, a nie szacowania cen

— spójność pojęciową pojęcia wskaźnika i rachunków narodowych.

Te kryteria prowadzą do następujących wniosków ogólnych dotyczących procedur szacowania pomiarów cen i wolumenu w różnych kategoriach ujęcia od strony wydatków.

Spożycie w sektorze gospodarstw domowych

Spożycie w sektorze gospodarstw domowych powinno, tam, gdzie to stosowne, być przeliczone na ceny stałe, jeśli to możliwe, za pomocą informacji zawartych w CPI.

Dany CPI można uznać stosowny, jeśli spełnia następujące kryteria:

— jest indeksem obejmującym dokładnie ten produkt (grupę produktów),

— uwzględnia należycie zmiany jakości produktu (produktów),

— jest obliczany w cenach nabywcy łącznie z podatkiem VAT,

— pojęcia leżące u podstaw CPI odpowiadają pojęciom rachunków narodowych.

Jeśli CPI nie jest dostępny dla określonego produktu, trzeba zastosować inne, bardziej przybliżone wskaźniki. Mogą to być PPI, indeksy cen importowych lub eksportowych, a nawet, w pewnych okolicznościach, wskaźniki wolumenu. Są to metody B.

Metody C wiążą się z użyciem indeksów, które w ogóle nie odpowiadają danemu produktowi (produktom).

Spożycie ostateczne w sektorze instytucji rządowych (GFC) i spożycie ostateczne w sektorze instytucji nienastawionych na osiąganie zysku służących gospodarstwom domowym

Sektor instytucji nienastawionych na przynoszenie dochodu obsługujących gospodarstwa domowe. W przypadku tych pozycji spożycia ostatecznego można powtórzyć te same uwagi, co w przypadku produkcji nierynkowej w ujęciu od strony produkcji (sekcja II.3), gdyż głównymi składnikami tych kategorii są wartości towarów i usług świadczonych przez instytucje rządowe i instytucje nienastawione na osiąganie zysku służące gospodarstwom domowym (ESA 95 ppkt 3.78 i 3.79).

Zakupy przez instytucje rządowe produkowanych przez wytwórców rynkowych towarów i usług, które są dostarczane do gospodarstw domowych — bez przetwarzania — jako transfery socjalne w naturze, a które też stanowią część spożycia ostatecznego w sektorze instytucji rządowych i (ESA 95 ppkt 3.79), mają być przeliczane na ceny rynkowe za pomocą stosownych indeksów cen odpowiadających tym towarom i usługom (rynkowym).

ESA 95 ppkt 3.85 opisuje rozróżnienie między towarami i usługami świadczonymi przez jednostki rządowe na rzecz indywidualnego i ogólnospołecznego spożycia ostatecznego. Przy takim rozróżnieniu łatwo uzyskać pojęcie „rzeczywistego spożycia ostatecznego". Takie ujęcie rachunków nie wiąże się z żadnymi szczególnymi problemami dotyczącymi szacowania w cenach stałych.

Środki trwałe brutto

Dla środków trwałych brutto metoda A polega na zastosowaniu rzeczywistych indeksów cen inwestycji. Taki indeks powinien spełniać następujące kryteria:

— być indeksem obejmującym dokładnie ten produkt (grupę produktów),

— uwzględniać należycie zmiany jakości produktu(-ów),

— być obliczany w cenach nabywcy łącznie z podatkiem VAT niepodlegającym potrąceniu,

— pojęcia leżące u podstaw tego indeksu powinny odpowiadać pojęciom rachunków narodowych.

W praktyce często stosuje się PPI, których wykorzystanie stanowi metodę B, jeśli nie są one ponownie wycenione w cenach nabywcy. Te same uwagi dotyczą PPI dla szczególnych produktów, które zawarto w sekcji II.2 wraz z odniesieniami do programu badań.

Zmiany zapasów

W przypadku zapasów ważne jest, aby przeliczenie na ceny stałe było dokonane w sposób szczególny i niezależny oraz nie było traktowane jak pozycja końcowa obliczenia w cenach stałych.

ESA 95 ppkt 10.56 określa, że zmiany zapasów w cenach stałych mogą być obliczane poprzez oddzielne przeliczenie na ceny stałe zapasów wprowadzanych na stan i wycofywanych za pomocą odpowiednich indeksów cen. W przypadku gdy zmiany wolumenu i cen zapasów nie są zbyt duże, alternatywę stanowi bezpośrednie przeliczenie na ceny stałe zmiany stanu zapasów za pomocą indeksów średnich cen z danego roku.

Wyróżnia się cztery rodzaje zapasów (ESA 95 ppkt 3.119):

— materiały i dostawy: obowiązują te same zasady co w przypadku przeliczania zużycia pośredniego w cenach stałych w sekcji II.2

— produkcja niezakończona: ta kategoria powinna zostać ujęta w programie badań,

— towary gotowe: można dokonać korekty za pomocą PPI w cenach bazowych,

— towary do odsprzedaży: wycena w cenach nabycia, dla których często dobrym wskaźnikiem jest PPI.

W programie badań powinien też być zbadany problem zysków z tytułu posiadania aktywów.

Nabycie pomniejszone o sprzedaż aktywów o wyjątkowej wartości

Ta kategoria powinna zostać ujęta w programie badań.

Przywóz i wywóz towarów i usług

Ta kategoria powinna zostać ujęta w programie badań.

ZAŁĄCZNIK II

OKRESY PRZEJŚCIOWE

Okresy przejściowe związane z zasadą nr 3

Państwo	Do roku
Irlandia	2004
Portugalia	—
Dania	2000 (w 1999 r. rokiem bazowym będzie rok 1990)
Finlandia	2005
Niderlandy	—
Włochy	2003
Niemcy	2005
Belgia	—
Zjednoczone Królestwo	2003
Francja	—
Hiszpania	2003
Grecja	—
Szwecja	—
Luksemburg	—
Austria	2005